

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Lapsen psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukeminen liikunnan avulla - kehityksen pulmien huomioiminen

ELIP1006 Varhaisvuosien soveltava liikunta

Lapsen kokonaisvaltainen kehitys, mm.

Fyysinen kehitys

- Kasvu (pituuden ja painon lisääntyminen)
- Motorinen kehitys

Psyykkinen kehitys

- Persoonan kehitys
  - Minäkäsitys
  - Itsetunto
- Kognitiivinen kehitys
  - Kielen kehitys
  - Oppimaan oppimisen taidot
    - Uteliaisuus
    - Tiedonhalu
    - Tarkkaavaisuus
    - Pitkäjänteisyys

Sosiaalinen /sosiaalis-emotionaalinen kehitys

- Tunteiden tunnistaminen ja säätely
- Oman toiminnan ohjaus
- Kaverisuhteiden muodostaminen

JNE. JNE.

Lapsen kasvu ja kehitys

**Tutustu lapsen
persoonallisuuden
kehitykseen ja
sosiaaliseen
kehitykseen MLL:n
verkkosivujen avulla**

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

- 0-1 v
- 1-2 v
- 2-3 v
- 3-4 v
- 4-5 v
- 5-6 v
- 6-7 v
- 7-9 v

Tärkeimmät kehitykseen kuuluvat vaiheet

Pohdintatehtävä 1:

Mitä tarkoittaisi liikunnan näkökulmasta:
Miten liikunnan avulla voisi tukea lapsen
persoonan ja sosiaalisten taitojen kehittymistä?

Sosiaalinen kehitys edellyttää osallisuutta

- Sosiaalinen kehitys edellyttää **osallisuutta**
  - Osallisuudessa korostuu lapsen oma aktiivisuus
    - Itsetunnon kehitys
    - Neuvottelu- ja keskustelutaitojen kehitys
  - Osallisuuteen kuuluu myös oikeus olla osallistumatta
    - ”jokaisen tulee saada olla osallinen oman halunsa, taipumustensa ja mielenkiinnon kohteidensa mukaan” (Percy-Smith & Thomas 2010)

Pohdintatehtävä 2:

Miten liikuntakasvattajana voit toisaalta tukea osallisuutta?

Erityistukea tarvitsevan lapsen sosiaalinen osallisuus

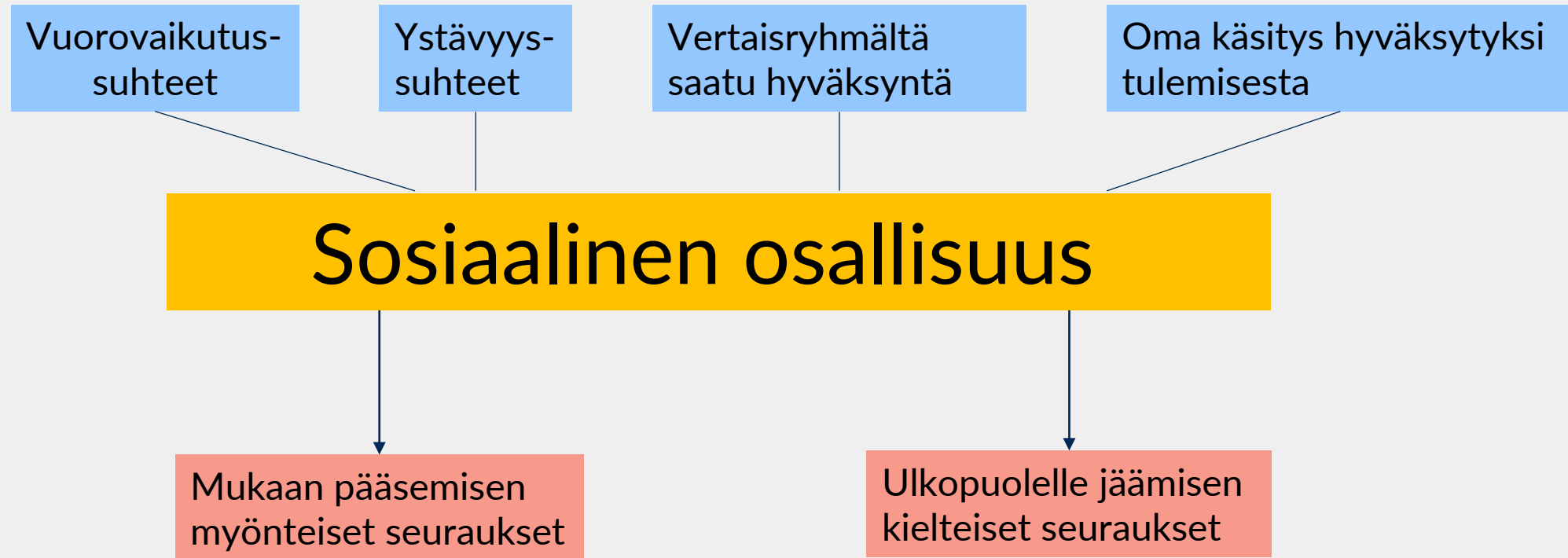
(Viitala 2019)

- Erityistukea tarvitsevien lasten sosiaalinen osallisuus ei toteudu tutkimusten mukaan yhtä hyvin kuin muiden lasten (Viitala 2019 viittaa esim. Fyssa ym. 2014; Odom ym. 2004; Nordström 2011; Viitala 2014; Ytterhus & Balandin 2018)
  - Mukanaolo passiivisissa yhdessä olemisen tilanteissa
  - Ero erityisesti vuorovaikutusta vaativissa muodoissa
    - Vähemmän keskinäistä sosiaalista vuorovaikutusta
    - Vähemmän ystävyyssuhteita
      - Erityistukea tarvitsevaa hoivataan tai hyväksytään kaveriksi, jos muita vaihtoehtoja ei ole
      - Kiusaaminen ja ulkopuolelle jättäminen yleisempää
  - Leikki tärkeä sosiaalisen osallisuuden kenttä
    - Motoriset perustaidot
    - Leikin tukeminen

Sosiaalinen osallisuus (Viitala 2019)

Sosiaalis-emotionaalisen kehityksen vaikeudet

- Näkyvät sosiaalisessa toiminnassa, vuorovaikutuksessa ja tunneilmaisussa
  - Perinteisesti vaikeudet sijoitetaan yksilöön => yhteisöllä suuri merkitys! (kulttuuri ja aikakausi)
  - Vaikutus itsetuntoon
- Ulospäin suuntautuva käyttäytyminen (esim. väkivaltaisuus, uhmakkuus, kiukku, rajattomuus)
- Sisäänpäin suuntautuva käyttäytyminen (esim. arkuus, vetäytyminen, pelokkuus)
- Käyttäytymisen säätelyn häiriöt (esim. tunteiden säätely, reagointi muutoksiin, toisiin ihmisiin)
- Epätyypillinen käyttäytyminen (esim. poikkeava tunneilmaisu, karkailu, itsensä vahingoittaminen)
- Milloin pitäisi olla huolissaan?

Milloin pitäisi olla huolissaan?

(Pihlaja 2019)

- Taantumisen, pitkä oireilu
- Lapsi ei osaa ymmärtää toisen tunteita, nauttii toisen kärsimyksestä
- Ei ole kykyä leikkiä
- Käyttäytyminen vieroksuttaa toisia lapsia
- Oudot, tavallista suuremmat pelot (esim. tuhoutuminen, omaan ruumiiseen kohdistuvat pelot)
- Oma käytös ahdistaa lasta
- Lapsi elää ikään kuin eri maailmassa kuin muut
- Poikkeava tunneilmaisus

Neuropsykiatriset vaikeudet (nepsy)

- vaikuttavat mieleen, ajatteluun, tunteisiin ja käyttäytymiseen
- vaikeuksiin liittyy usein oppimisen, unen ja motoriikan haasteita, mielialavaihteluja, ahdistus/pakko-oireisuutta sekä aistiherkkyyttä.

=> Oireet näkyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kielellisessä ja ei-kielellisessä viestinnässä, tunteiden säätelyssä ja oman toiminnan ohjauksessa

- diagnoosina esim. ADD, ADHD, autismin kirjon häiriö, kielellinen erityisvaikeus, Tourette

Neuropsykiatriset vaikeudet (nepsy)

- <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/nepsy/vaikeudet.html>
- Lapsen neuropsykologiset vaikeudet näkyvät monella tavalla liikuntatilanteissa, esim.
  - Aloittamisen vaikeudet
  - Levottomuus, ylivilkkaus
  - Tarkkaavaisuuden pulmat
  - Jumiutuminen
  - Aistiyliherkkyys jne.

Liikuntatunnilla lapset istuvat piirissä. Yksi lapsi juoksenteleä ympäri salia, eikä kehotuksista huolimatta tule istumaan. Hän ottaa pallon ja yrittää heittää sen koriin. Pallo menee ohi monta kertaa. Lapsi suuttuu ja paistaa pallon päin piiriä ja juoksee ulos salista.

Laadukas liikkumisympäristö kehityksen tukena

- Esteetön pääsy kaikkiin tiloihin, myös ulkona
- Tilan selkeyttäminen
  - Toimintaan ohjaava tila
- Liikuntavälineiden soveltuvuus ja saatavuus – kaikilla lapsilla pääsy välineisiin
- Kaikille lapsille sopivan tekemisen tarjolla olo, erityisesti vapaan leikin aikana
  - Ulkoilu, välitunnit
  - Avustajan rooli?

Kehitystä tukevat pedagogiset ratkaisut liikunnassa

Psyykkinen kehitys

- Selkeä viestintä
  - monikanavaisuus
- Tilan strukturointi
  - Turvallisuus, hallittavuus
  - Selkeys, rauhallisuus
- Haasteiden ennakointi suunnitteluvaiheessa
  - Miten otan lapset vastaan?
  - Miten organisoin tilan, tehtävät, ajan?
  - Tarvitseanko toisen aikuisen tukea?
  - jne.

Sosiaalinen kehitys

- Ryhmittely ja ryhmäkoko
  - Ryhmän aikuiset liikuntatilanteessa
  - Parin ja ryhmän valitseminen
- Oikeus osallisuuteen
  - Oman aktiivisuuden tukeminen
  - Välineet auttavat osallistumaan
  - <https://www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/malike-vinkit-apuvalineen-hankintaan/>

Lähteet

- Percy-Smith, B. & Thomas, N. 2010. Conclusion: emerging themes and new directions. Teoksessa B. Percy-Smith & N. Thomas (toim.) A handbook of children and young people's participation. Lontoo: Routledge. 356-366.
- Viitala, R. 2019. Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus. 51-77.

Verkkolähteet:

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

<https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/nepsy.html>